

УДК 336.71:336.748

СУТНІСТЬ ТА ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світлична В.Ю.

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Досліджуються питання визначення сутності поняття «грошово-кредитна політика». Вивчається співвідношення досліджуваного поняття та поняття «монетарна політика». Аналізуються інструменти грошово-кредитної політики. Розкривається характеристика режимів грошово-кредитної політики. Узагальнюються основні сильні та слабкі сторони режимів грошово-кредитної політики. Аналізуються напрями грошово-кредитної політики України.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, монетарна політика, інструменти, режими, монетарне таргетування, таргетування обмінного курсу, інфляційне таргетування.

Постановка проблеми. Грошово-кредитна політика є об'єктом пильної уваги уряду кожної держави. Виступаючи головним інструментом державного регулювання економічних процесів, грошово-кредитна політика визначає рівень багатьох макроекономічних показників, таких як: обсяг грошової маси, рівень інфляції, обсяг державного і місцевих бюджетів та інші елементи фінансового ринку.

Обґрунтована і виважена грошово-кредитна політика сприяє досягненню загальноекономічних цілей, дозволяє мінімізувати кризові економічні явища та покращувати соціально-економічний розвиток.

Саме тому вивчення аспектів побудови ефективної грошово-кредитної політики набуває особливої актуальності.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій. Проблеми грошово-кредитної політики, теоретичні та практичні засади її здійснення висвітлювали у своїх дослідженнях численні науковці, як: Базилевич В.В., Ветрова І.В., Галушко Ю.П., Оголь Д.О., Стельмах В.С., Швайко М.Л. [2; 5–6; 13; 17; 19] та інші [1; 4; 7; 9; 11; 18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, слід зазначити, що подальшого розвитку потребують питання, пов'язані із розробкою рекомендацій стосовно оптимізації грошово-кредитної політики України в сучасних умовах.

Мета статті. Метою роботи є дослідження основних аспектів розгляду сутності грошово-кредитної політики, вивчення її інструментів та основних режимів реалізації.

Викладення основного матеріалу. Проаналізуємо основні підходи до ви значення категорії «грошово-кредитна політика».

Базилевич К.С. трактує грошово-кредитну політику, як сукупність форм і засобів державного впливу на пропозицію грошей з метою забезпечення рівноваги між пропозицією грошей і попитом на них [2, с. 554]. Бондаренко Л.А. визначає грошово-кредитну політику, як сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які проводить держава [3, с. 58].

Будаговська С.М. під грошово-кредитною політику розуміє політику, яка впливає на обсяг і структуру виробництва, загальний рівень цін, інвестицій та зайнятості, на стан зовнішньоеко-

номічної рівноваги, змінюючи пропозицію грошей в економіці [11, с. 318–319].

Бурда М. вважає, що грошово-кредитна політика – один із альтернативних видів політики уряду, що спрямовується на вплив на процентні ставки і валютні курси, загальніше – на умови фінансових ринків і їхні зв'язки з реальною економікою [4, с. 89]. Ветрова І.П. зміст грошово-кредитної політики представляє, як систему заходів із регулювання грошової пропозиції за її кількістю, структурою, рівнем процентних ставок, ціною і обсягом кредитів, спрямованих на економічне зростання країни, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою задоволення суспільного попиту на гроші [5, с. 7]. Галушко Ю.П. підкреслює, що грошово-кредитна політика – це упорядковане в часі та цілеспрямоване використання грошово-кредитних інструментів, спрямоване на досягнення цілей економічного зростання [6, с. 17].

Кулинська А.В. розуміє грошово-кредитну політику, як комплекс взаємопов'язаних та скоординованих заходів держави регулятивного характеру, котрі здійснюються безпосередньо Національним банком України або за його участю, і реалізуються через складові механізми фінансово-бюджетної політики за рахунок операційних важелів, дотримуючись при цьому середньострокових орієнтирів, забезпечуючи прозорість політики країни, поєднуючи незалежність у виконанні головної конституційної функції з узгодженістю дій інших органів державної влади [9, с. 191].

Мисак С.О. пропонує грошово-кредитну політику розглядати, як сукупність заходів законодавчої та виконавчої влади, спрямованих на досягнення стабілізації національної грошової одиниці, підвищення ліквідності та кредитоспроможності банківських інститутів через регулювання грошового ринку [12, с. 32].

Сомик А.В. надає наступне визначення грошово-кредитної політики – це курс держави у сфері забезпечення її економічної безпеки методами грошово-кредитного регулювання, що визначається у сукупності заходів грошово-кредитного характеру [16, с. 40].

Стельмах В.С. трактує грошово-кредитну політику, як комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання еконо-

мічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу, що їх проводить держава через свій центральний банк [17, с. 103].

Ці та інші трактування досліджуваної категорії частіше відрізняється визначенням мети, суб'єкту та об'єкту грошово-кредитної політики (табл. 1).

Згодні з точкою зору Оголь Д.О., що найбільш вдалим в якості мети грошово-кредитної політики є встановлення взаємозв'язку між її реалізацією та важливими макроекономічними показниками – економічним зростанням, стабільністю національної валюти, рівнем інфляції, збалансованістю платіжного балансу, рівнем зайнятості населення та ін. Таким чином проводиться важливий зв'язок між реалізацією грошово-кредитної політики та суспільним розвитком [13, с. 15].

Дуже розповсюдженим є використання дослідниками і поняття «монетарна політика». Цікавим є те, що більшість науковців трактують це поняття, як тотожне поняттю «грошово-кредитна політика». Такі підходи можна зустріти у роботах Гудзоватої О.О., Корнєєвої Ю.В., Пономаренко А.А., Хорошевої А.С., Швайко М.Л. [7–8; 14; 20]. Аналогічний підхід можна зустріти і у монографії Стельмаха В.С.: «грошово-кредитну політику часто називають монетарною, оскільки вона є політикою у сфері управління кількістю грошей в обігу» [17, с. 58].

Грошово-кредитна політика впливає на стан грошового ринку (як на грошову пропозицію, так і на грошовий попит), а отже і на економіку шляхом застосування відповідних інструментів.

До останніх відносяться адміністративні та економічні, правові та інформаційні важелі, які застосовує Національний банк України із метою під-

тримки рівноваги на грошово-кредитному ринку та забезпечення економічного зростання (рис. 1).

В практиці реалізації грошово-кредитної політики прийнято виділяти її основні режими, які забезпечують дієвість самої політики, а сутність кожного базується на виборі обраного Національним банком номінального показника (табл. 2) [1, с. 41].

Кожний з режимів застосовується у практиці реалізації грошово-кредитної політики різних країн світу. І, звичайно, ці режими характеризуються своїми позитивними і негативними рисами. Так, у своєму дослідженні Авраменко О.О. наводить сильні сторони режимів грошово-кредитної політики (рис. 2). А от до слабких сторін, відповідно, відносяться:

– режим монетарного таргетування: недостатня інформованість для суспільства; недієвість у разі значних коливань попиту на гроші; невизначеність майбутньої динаміки цін, нестійкий зв'язок між грошовими агрегатами і цільовим показником інфляції;

– режим таргетування обмінного курсу: високий рівень залежності монетарної політики від зовнішньоекономічних факторів; недостатній зв'язок з пріоритетною метою грошово-кредитної політики – ціною стабільністю;

– режим інфляційного таргетування: послаблення гнучкості монетарної політики; вплив на динаміку інфляції факторів, які не контролюються центральним банком, що обмежує його можливість впливу на рівень інфляції [1, с. 41–42].

Постановою Правління НБУ від 18 серпня 2015 р. № 541 «Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки» визначено основні напрями грошово-кредитної політики України на зазначений період:

– дотримання кількісних цілей щодо інфляції;

Таблиця 1

Підходи до визначення мети, суб'єкту та об'єкту грошово-кредитної політики

	Автор	Трактування
мета	Базилевич В.Д.	забезпечення рівноваги між пропозицією грошей і попитом на них та підтримання зовнішньої та внутрішньої стабільності національної валюти
	Будаговська С.М.	зміна пропозицію грошей в економіці
	Ветрова І.П.	економічне зростання країни, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою задоволення суспільного попиту на гроші
	Кулинська А.В.	забезпечуючи прозорість політики країни, поєднуючи незалежність у виконанні головної конституційної функції з узгодженістю дій інших органів державної влади
	Мисак С.О.	спрямованих на досягнення стабілізації національної грошової одиниці, підвищення ліквідності та кредитоспроможності банківських інститутів
	Стельмах В.С.	досягнення певних суспільних, соціально-економічних цілей
об'єкт	Базилевич В.Д., Будаговська С.М., Ветрова І.П.	пропозиція грошей
	Бондаренко Л.А., Стельмах В.С.	грошовий обіг та кредитні відносини
	Мисак С.О.	грошовий ринок
суб'єкт	Базилевич В.Д., Бондаренко Л.А., Кулинської А.В.	держава
	Бурда М.	уряд
	Стельмах В.С.	держава в особі центрального банку
	Будаговська С.М., Ветрова І.П., Галушко Ю.П., Мисак С.О.	суб'єкт не визначено

Джерело: розроблено автором за джерелами [2; 11; 5; 9; 12; 17; 3; 4; 6]

Рис. 1. Перелік інструментів (методів) грошово-кредитної політики

Джерело: розроблено автором за джерелом [1; 13]

- зміни ключової процентної ставки грошово-кредитної політики (синхронізованою з обліковою ставкою) – процентної ставки за операціями Національного банку, що мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку;
- беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями грошово-кредитної політики;
- режим плаваючого обмінного курсу. Обмінний курс значною мірою визначатиметься ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення;
- перспективний характер прийняття рішень, які ґрунтуються на макроекономічній основі. Рішення щодо параметрів грошово-кредитної політики ґрунтуються на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі;
- прозорість діяльності Національного банку;
- інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку [15].

Безперечно, успішність проголошених стратегічних напрямів досягнення мети грошово-кредитної політики України будуть забезпечувати обґрунтовані і дієві монетарні інструменти, такі як: подальша лібералізація валютного законодавства, ефективна політика управління державним боргом, ефективна реалізація політики інфляційного таргетування, підвищення довіри населення до банківської системи та стимулювання заощаджень шляхом підтримання низького рівня інфляції та встановлення привабливих процентних ставок.

Висновки і пропозиції. Отже, грошово-кредитна політика України є надзвичайно важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку економіки. І підвищення її дієвості, ефективності дозволить стабілізувати ситуацію в грошово-кредитній сфері, а також забезпечить позитивний вплив на виконання основних завдань розвитку країни в цілому.

Таблиця 2

Зміст та характеристика режимів грошово-кредитної політики

Назва режиму	Характеристика
1	2
Монетарне таргетування (таргетування грошових агрегатів)	передбачає досягнення цінової стабільності шляхом забезпечення контролю за зростанням кількості грошей порівняно з наперед оголошеним таргетом. Щорічно визначається цільовий орієнтир, який може вимірюватися показником зміни грошової маси (агрегати M1, M2 або M3) або загальним рівнем ліквідності, чи визначатися як інтервал динаміки грошової пропозиції. Теоретичною основою режиму монетарного таргетування є положення кількісної теорії грошей, згідно якої запровадження такого режиму передбачає наявність прямої залежності між пропозицією грошей і значенням інфляції [Стельмах]
Таргетування обмінного курсу (курсове, валютне регулювання)	центральний банк встановлює номінальний обмінний курс як проміжну ціль монетарної політики і намагається забезпечити його стабільність щодо валюти так званої країни-якоря через зміни процентних ставок і прями валютні інтервенції, імпортуючи таким чином цінову стабільність з цієї країни [Кулінець]
Інфляційне таргетування	спрямоване на підтримання стабільності цін і зосереджена на мінімізації відхилень у прогнозах інфляції від оголошеної інфляційної мети [10, с. 184]. Передбачає публічне оголошення планових рівня інфляції, при цьому встановлюється відповідальність центрального банку, який застосовує певні монетарні інструменти для виправлення ситуації у разі, якщо інфляційний прогноз не виправдовується [Стельмах]

Джерело: розроблено автором за джерелами [1; 16–17]

Рис. 2. Сильні сторони режимів грошово-кредитної політики

Джерело: розроблено автором за джерелом [1; 10]

Список літератури:

1. Авраменко О.О. Грошово-кредитна політика України в системі забезпечення економічної безпеки держави / О.О. Авраменко: дис. ... канд. економ. наук: 21.04.01 (економічна безпека держави). – Київ: Нац. ін-т страт. дослід., 2016. – 282 с.
2. Базилевич В. Макроекономіка: підручник / В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик. – К.: Знання, 2008. – 743 с.
3. Бондаренко Л.А. Нетрадиційні заходи грошово-кредитної політики центральних банків в умовах кризи / Л.А. Бондаренко // Банківська справа. – 2015. – Випуск 2(112). – С. 58–61.
4. Бурда М. Макроекономіка: Європейський контекст [Текст]: підручник / М. Бурда, Ч. Виплош; пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 682 с.
5. Ветрова І.В. Правові основи реалізації грошово-кредитної політики національного банку України / І.В. Ветрова: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 (адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2007. – 20 с.
6. Галушко Ю.П. Інструменти грошово-кредитного регулювання в системі факторів економічного зростання / Ю.П. Галушко: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). – К., ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 223 с.
7. Гудзовата О.О. Світовий досвід застосування монетарного інструментарію для впровадження ефективної державної політики функціонування грошово-кредитної сфери / О.О. Гудзовата // Інфраструктура ринку. – 2016. – Випуск 2. – С. 269–273.
8. Корнєєва Ю.В. Особливості системи грошово-кредитного регулювання на теренах СНД у процесі переходу до ринкової економіки / Ю.В. Корнєєва // Економічний аналіз. – 2013 рік. – Том 13. – С. 79–87.
9. Кулінська А.В. Державне управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України / А.В. Кулінська: дис. ... докт. економ. наук: 08.00.03 (економіка та управління національним господарством (економічні науки)). – Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2017. – 531 с.
10. Кулінець А.П. Особливості міжнародного досвіду використання режимів таргетування валютного курсу [Текст] / А.П. Кулінець // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 3(44). – С. 160–168.
11. Мікроекономіка і макроекономіка [Текст]: підруч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін.; за заг. ред. С. Будаговської. – 3-е вид. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 517 с.
12. Мисак С.О. Фінансова політика [Текст] / С.О. Мисак. – К.: ІАЕ, 2002. – 139 с.
13. Оголь Д.О. Вплив грошово-кредитної політики на економічне зростання України / Д.О. Оголь: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). – Суми: Українська академія банківської справи, 2016. – 285 с.
14. Пономаренко А.А. Особливості кредитно-грошової політики України на сучасному етапі [Текст] / А.А. Пономаренко // Вісник Черкаського ун-ту. – 2009. – Вип. 151. – С. 149–156.
15. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки: Постановою Правління НБУ від 18 серпня 2015 р. № 541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15>.
16. Сомик А.В. Умови середовища реалізації грошово-кредитної політики в Україні [Текст] / Сомик А.В. // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 39–52.
17. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / [моногр.] за ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

18. Хорошева А.С. Содержание денежно-кредитного регулирования в контексте экономической безопасности государства [Текст] / А.С. Хорошева // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики* : зб. наук. праць / Харк. ін-т банківської справи Ун-ту банківської справи НБУ. – 2009. – № 2. – С. 78–86.
19. Швайко М.Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах / М.Л. Швайко // *Соціальна економіка*. – 2016. – № 1. – С. 82–86.
20. Швайко М.Л. Сучасні тенденції грошово-кредитної політики України / М.Л. Швайко // *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. – Серія «Економічна». – 2017. – Випуск 92. – С. 32–40.

Светличная В.Ю.

Харьковский национальный университет имени А.Н. Бекетова

СУЩНОСТЬ И ВОПРОСЫ РЕАЛИЗАЦИИ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация

Исследуются вопросы определения сущности понятия «денежно-кредитная политика». Изучается соотношение исследуемого понятия и понятие «монетарная политика». Анализируются инструменты денежно-кредитной политики. Раскрывается характеристика режимов денежно-кредитной политики. Обобщаются основные сильные и слабые стороны режимов денежно-кредитной политики. Анализируются направления денежно-кредитной политики Украины.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, монетарная политика, инструменты, режимы, монетарное таргетирование, таргетирование обменного курса, инфляционное таргетирование.

Svitlychna V.Yu.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

THE ESSENCE AND ISSUES OF THE IMPLEMENTATION OF MONETARY POLICY IN MODERN CONDITIONS

Summary

The questions of defining the essence of the concept «monetary policy» are studied. The ratio of the studied concept to the concept of «monetary policy» is studied. The instruments of monetary policy are analyzed. The characteristic of the regimes of monetary and credit policy is disclosed. The main strengths and weaknesses of the monetary policy regimes are summarized. The directions of the monetary and credit policy of Ukraine are analyzed.

Keywords: monetary policy, monetary policy, instruments, regimes, monetary targeting, exchange rate targeting, inflation targeting.